

НАУЧЕН ЖИВОТ

“ФІЛОСОФІЯ, РЕЛІГІЯ ТА МЕДИЦИНА В СУЧАСНУ ДОБУ”, ОГЛЯД VIII МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

І. В. Васильєва

доктор філософських наук, професор,
завідувач кафедри філософії, біоетики та історії медицини,
Національний медичний університет імені О. О. Богомольця
ivafilos1403@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-3772-5358>

С. Л. Шевченко

доктор філософських наук, професор,
професор кафедри філософії, біоетики та історії медицини,
Національний медичний університет імені О. О. Богомольця
ex.theology@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-9713-3402>

[https://doi.org/10.34017/1313-9703-2026-1\(27\)-2\(28\)-103-117](https://doi.org/10.34017/1313-9703-2026-1(27)-2(28)-103-117)

Анотація

Ирина Василиева, Сергей Шевченко. “Философия, религия и медицина в современную эпоху”: обзор на VIII Международная научно-практическая конференция. Стаття містить огляд на VIII Міжнародна науково-практична конференція “Философия, религия и медицина в современную эпоху”, посветена на следните въпроси и проблеми: връзката между религията и медицината в живота и делото на св. Лука (В. Ф. Войно-Ясенецки); методологическите и историческите аспекти на взаимовръзката между религията и медицината в съвременното общество; човешкото здраве в контекста на философските, религиозните и медицинските подходи; корелациите между религията и клиничната медицина; актуалните аспекти на биоетиката и биомедицинската етика в съвременния религиозен дискурс; религията като социално-духовен детерминант на индивидуалното и общественото здраве; философията на религията и медицината в контекста на съвременните предизвикателства по време на война; философското осмисляне на интегрирането на изкуствения интелект в медицината.

Ключови думи: живот, смърт, здраве, общественото здраве, философия, религия, медицина, етика, биоетика.

Анотація

Васильєва І. В., Шевченко С. Л. “Філософія, релігія та медицина в сучасну добу”, огляд VIII Міжнародної науково-практичної конференції. Стаття містить огляд VIII міжнародної науково-практичної конференції “Філософія, релігія та медицина в сучасну добу”, присвяченій наступним питанням й проблемам: взаємозв'язку релігії та медицини у житті і творчості святителя Луки (В. Ф. Войно-Ясенецького); методологічним та історичним аспектам співвідношення релігії та медицини у сучасному суспільстві; тлумачення здоров'я людини в

контексті підходів філософії, релігії та медицини; кореляції релігії та клінічної медицини; актуальним аспектам біоетики та біомедичної етики в сучасному релігійному дискурсі; релігії як соціально-духовній детермінанті індивідуального та громадського здоров'я; філософії релігії та медицини в умовах сучасних викликів під час воєнного стану; філософського осмислення інтеграції ШІ в медицину.

Ключові слова: життя, смерть, здоров'я, громадське здоров'я, філософія, релігія, медицина, етика, біоетика

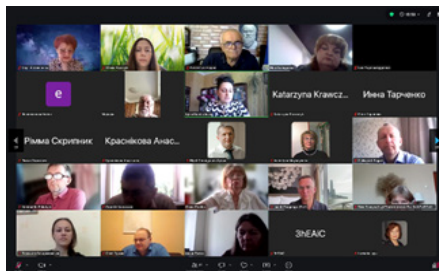
Abstract

Iryna Vasylieva, Serhii Shevchenko, "Philosophy, religion and medicine in the modern age", review of the 8th International scientific and practical conference. The article contains an overview of the 8th International Scientific and Practical Conference "Philosophy, religion and medicine in the modern age", dedicated to the following issues and problems: relationship between religion and medicine in life and work of St. Luke (V. F. Voino-Yasenetskyi); Methodological and historical aspects of the relationships between religion and medicine in modern society; interpretation of human health in the context of approaches to philosophy, religion and medicine; correlations of religion and clinical medicine; topical aspects of bioethics and biomedical ethics in modern religious discourse; religion as a socio-spiritual determinant of individual and public health; philosophy of religion and medicine in the context of modern challenges during wartime; philosophical understanding of the integration of AI into medicine.

Keywords: life, death, health, public health, philosophy, religion, medicine, ethics, bioethics

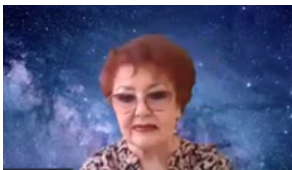
11 – 12 червня 2026 року у Національному медичному університеті ім. О. О. Богомольця в онлайн-форматі на базі кафедри філософії, біоетики та історії медицини відбулася VIII Міжнародна науково-практична конференція "Філософія, релігія та медицина в сучасну добу", присвячена пам'яті В. Ф. Войно-Ясенецького. Напрямки роботи учасників конференції цього року розширилися й були зосереджені на питаннях взаємодоповнюваності філософії, релігії та медицини у житті та творчості видатних діячів галузі охорони здоров'я; окресленні світоглядних, методологічних, етичних, аксіологічних та історичних аспектів взаємозв'язку релігії та медицини у сучасному суспільстві; проблемі визначення та тлумачення здоров'я людини в контексті нових підходів у сучасній філософії, релігії та медицині; необхідності подальшого діалогу між релігією та медициною в наш час; актуальних проблемах клінічної медицини в соціально-гуманітарному, біомедичному, релігійному та філософському дискурсах; викликах, що повстали перед релігією, філософією, етикою та медициною в умовах сучасної війни в Україні, розв'язаної Російською Федерацією, філософського осмислення інтеграції штучного інтелекту в сферу охорони здоров'я.

НМУ імені О. О. Богомольця, забезпечуючи інтеграцію освіти та науки, традиційно залучив в якості співорганізаторів конференції провідні академічні інституції та заклади вищої освіти, зокрема Відділення релігієзнавства Інституту філософії імені Г. С. Сковороди НАН України та Київський національний університет імені Тараса Шевченка, а також зарубіжні установи, такі як Центр розвитку особистості "HUMANUS", Пловдив (Болгарія), Інститут соціальної медицини та медичної етики медичного факультету Університету імені Коменського в Братиславі (Словаччина).

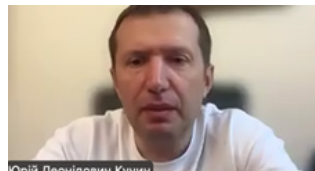
В роботі конференції взяли участь представники більше тридцяти освітніх, наукових та громадських закладів України, Європи та Азії: Університету імені Коменського в Братиславі (Словаччина), Центру розвитку особистості "HUMANUS" (Болгарія), Інститут історії Словацької академії наук (Словаччина), Католицького університету у Ружомберку (Словаччина), Карлового університету (Чехія), Люблінського Католицького Університету ім. Івана Павла II (Польща), Наньянського технологічного університету (Сінгапур), Соціального центру "Альбатрос" (Німеччина), Клініки медичного центру "Медик" та Спеціалізованої лабораторії "GENETIX" (Польща), Відділення Релігієзнавства Інституту філософії імені Г. С. Сковороди НАН України, ГО "Українська асоціація релігієзнавців", Інституту соціальної та політичної психології НАПН України, Інституту релігійних наук св. Томи Аквінського, Київського національного університету будівництва і архітектури, Київського фахового коледжу електронних приладів, КНУ імені Тараса Шевченка, Національного транспортного університету, Національного університету "Львівська політехніка", Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, Національної академії СБУ, Національного університету біоресурсів і природокористування України, Маріупольського державного університету, ПВНЗ "Київський університет екології, економіки і права", ТОВ "Гомеопатія від Попових" та ін. Значне представництво учасників забезпечили провідні медичні заклади України та Європи, зокрема Інститут соціальної медицини та медичної етики медичного факультету Університету імені Коменського в Братиславі (Словаччина), НМУ імені О. О. Богомольця, Національний університет охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика, ДУ "Національний науковий центр фтизіатрії, пульмонології та алергології імені Ф. Г. Яновського Національної академії медичних наук України", Одеський національний медичний університет, ПВНЗ "Київський медичний університет", Харківський національний медичний університет, Запорізький державний медико-фармацевтичний університет та ін.

Конференція вчоргове засвідчила інтегративне спрямування представників соціально-гуманітарних та медичних наук на дослідження духовності людини у сучасному постсекулярному інформаційному суспільстві, нових здобутків фундаментальних клінічних дисциплін, зокрема реаніматології, репродуктивної медицини, трансплантології тощо. Значна кількість доповідей пленарного і секційних засідань була присвячена проблемам життя та смерті, здоров'я фізичного, духовного й психічного, безпеки в умовах російської війни проти України, особливостям інтеграції штучного інтелекту в сферу медицини та охорони здоров'я.

Відкриваючи конференцію модератор заходу, завідувач кафедри філософії, біоетики та історії медицини НМУ проф. Ірина Васильєва поінформувала про склад учасників конференції, зокрема відзначила, що цьогорічна конференція представлена 33-ма установами-учасницями, а серед доповідачів докторів наук, професорів – 25, кандидатів наук, докторів філософії, доцентів, старших наукових співробітників – 49, старших викладачів, викладачів та асистентів – 10, докторантів – 2, аспірантів – 7, письменників, журналістів – 1, студентів – 33.

У вітальному слові ректор Університету, член-кореспондент НАМН України, професор Юрій Кучин відзначив приємну тенденцію, коли НМУ імені О. О. Богомольця, продовжує традицію і стає в черговий раз об'єднавчим майданчиком для такої кількості учасників і також наголосив на важливості такого спільного наукового заходу, адже видатний науковець-практик, святий Лука своїм життям людини віруючої продемонстрував єдність медичної науки й релігії, а його розробки використовуються і сьогодні: "Конференція стала традиційною візитівкою університету, яка підіймає дуже серйозні питання, адже окрім підготовки професійних фахівців-лікарів з клінічними конкретними знаннями і досвідом наш заклад

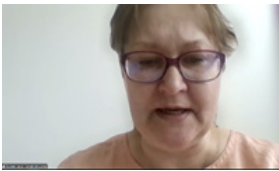

має навчати широкому та гнучкому мисленню, емпатії, розумінню людини цілісно, що є завданням філософії. Тому бажаю учасникам конференції плідного спілкування та конструктивної роботи, що дуже важливо в непростий для нас час”.

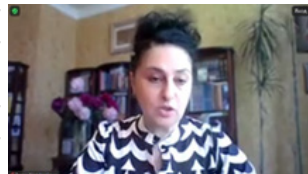
До слів ректора приєдналася проректор з науково-педагогічної роботи, міжнародних зв'язків та європейської інтеграції нашого Університету проф. Рімма Скрипник. Вона акцентувала увагу на актуальності інтегрованого характеру конференції, де медицина, філософія та релігія розглядаються у взаємозв'язку, взаємовпливі та взаємовідношенні, практичним втіленням чого стали життя і творчість В. Ф. Войно-Ясенецького, й побажала усім учасникам гарних доповідей, насаги та плідних дискусій.

Завідувач Відділення релігієзнавства Інституту філософії імені Г. С. Сковороди НАН України, віце-президент ГО “Українська асоціація релігієзнавців”, професор Саган О. Н. наголосив, що на базі НМУ імені О. О. Богомольця святитель Лука у 65-річницю свого упокоєння цього року об'єднав медиків і філософів, ставши світоглядним та духовним орієнтиром для сучасної молоді, яка сьогодні бореться за світле майбутнє України. Олександр Назарович запропонував включити до тематичних рубрик конференції і проблематику про діяльність військових капеланів, а також висловив надію, що наступна конференція, присвячена 150-річчю від дня народження В. Ф. Войно-Ясенецького відзначатиметься і на державному рівні, в якій активну участь візьмуть академічна та освітня спільнота на інституційному рівні.

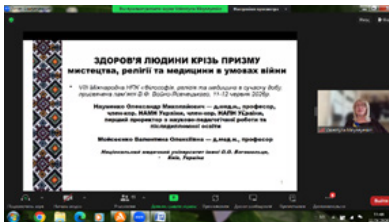
Від імені директора Інституту соціальної медицини та медичної етики медичного факультету Університету імені Коменського в Братиславі проф. Міхаєли Костічової, привітала учасників конференції доц. Сільвія Капікова, наголосивши на актуальності та міждисциплінарності заходу, а також висловила надію на подальшу інтеграцію установ-співорганізаторів конференції в науковий та науково-дослідний співпраці: “З великим задоволенням долучаюся до академічної спільноти, представленої на пленарному засіданні конференції в Національному медичному університеті імені О. О. Богомольця в Києві та рада представляти наш інститут на такому поважному заході. Насамперед, я хочу подякувати нашим колегам з університету Богомольця та особливо кафедрі філософії, біоетики та історії медицини за запрошення та складну роботу з організації міжнародної конференції. Інтердисциплінарний діалог між філософією, релігією та медициною має велике значення для вивчення нашими інституціями та спільнотою, зокрема розуміння здоров'я не тільки як медичного питання, а й соціального, етичного та гуманітарного феномену. Щороку конференція залучає нас до процесу соціального та глобального розвитку суспільства та робить наголос на духовних витоках розуміння біоетичних, релігійних і філософських аспектів медицини та охорони здоров'я. Ці процеси стають наріжним каменем для нашого колективного прогресу та розвитку”. Пані Капікова подякувала за можливість прийняти участь в пленарному засіданні та побажала усім творчої роботи й вагомих здобутків”.

Від філософського факультету, кафедри релігієзнавства КНУ імені Тараса Шевченка привітала учасників конференції її завідувач, проф. Ірина Кондратьєва, яка наголосила, що “життя і творчість Луки стали взірцем самовідданого служіння людям, а філософія формує критичне мислення, світогляд, етичну відповідальність, глибше розуміння сенсу життя та призначення служіння іншим”, а “аналіз тематики і доповідей, заявлених в програмі кон-

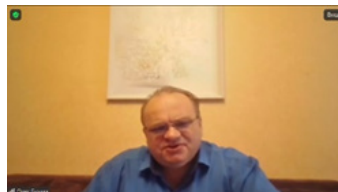
ференції, засвідчує, що кафедра філософії, біоетики та історії медицини НМУ імені О. О. Богомольця виконує важливу місію у світі, який стрімко змінюється, реагуючи на потребу в етичних та гуманістичних підходах, які постають гострою необхідністю в нинішніх умовах". Проф. Кондратьєва зауважила також, що проблематика конференції відкриє нові горизонти для науки та практики, роблячи важливий крок у пошуку відповідей на сучасні виклики. Як співорганізатор вона побажала усім делегатам плідної роботи, цікавих дискусій, наснаги та гарних результатів.

Учасники VIII Міжнародної науково-практичної конференції плідно попрацювали уже в перший день конференції. Тільки під час пленарного засідання було заслухано 15 ґрунтовних доповідей. Професорка кафедри пропедевтики внутрішньої медицини № 2 НМУ Валентина Мойсеєнко у своїй стендовій доповіді оприлюднила результати дослідження "Здоров'я людини крізь призму мистецтва, релігії та медицини в умовах війни" (у співавторстві з проф. Науменком О. М.). Дослідниця розмірковувала над питанням: "що означає втрата мистецтва в умовах війни? Це не лише про об'єкти, це – про пам'ять, про ідентичність, про те, як суспільство реагує на зникнення культурних символів. Ми не приховуємо втрати, ми їх показуємо, проговорюємо і вивчаємо вплив культурної травми на стан здоров'я. Неодноразові виставки у закладах вищої освіти, алеї пам'яті – простір для осмислення, форма фіксації втрати". Доповідач навела статистичні дані, згідно яких тільки з Херсонського обласного художнього музею імені Олексія Шовкуненка було викрадено чимало експонатів, зокрема вивезено понад 10 тисяч творів мистецтва з 14 тисяч наявних. Серед пограбованих експонатів були твори живопису, графіки, ікони, предмети декоративного мистецтва. "Колекція, як наголосила спкерка, охоплювала період від XVII століття до сучасності та містила шедеври світового рівня: твори Пітера Лелі, Августа фон Баєра, Івана Айвазовського, Івана Крамського, Миколи Пимоненка, Михайла Врубеля, Вільгельма Котарбінського, Тетяни Яблонської, Марії Приймаченко, Олексія Шовкуненка та інших". На думку проф. Мойсеєнко "зникнення творів мистецтва – це травма для людства, про яку варто говорити. В умовах війни під загрозою ментальне здоров'я, можна втратити частину міста, будинку, зрештою – частину себе. Публічне проговорення втрат – перший крок до їх подолання, відновлення здоров'я. Пам'ять – це те, що ми можемо повернути разом і у реальному часі" (*Філософія, релігія та медицина в сучасну добу*, 2026, с. 13-14).

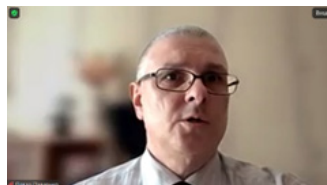
На формулюванні й аналізі основних принципів управління в сфері громадського здоров'я зосередив увагу присутніх у своїй доповіді завідувач Школи гуманітарних наук Наньянського технологічного університету (Сінгапур), професор Джейкоб Стегнга. Доповідач зауважив, що повсякденна складова роботи у сфері охорони здоров'я включає надання рекомендацій громадянам та політикам. Особливо на практиці це проявилось під час пандемії Covid-19, коли наше життя перевернулося з ніг на голову через рекомендації щодо охорони здоров'я. Вчений обґрунтовував думку, згідно якої рекомендації щодо охорони здоров'я повинні бути політично мовчазними, тобто на такі рекомендації не повинна впливати відданість вченого тим чи іншим політичним переконанням чи тій чи іншій конкретній політиці. Насамперед, як наголосив, проф. Стегнга, рекомендації повинні ґрунтуватися на достовірних наукових даних, бути інформативними, тобто вони повинні бути основою для надійних висновків та правильних рішень, особливо це стосується випадків, коли мова йде про заходи примусу (*Там само*, с. 15).

Над релігієзнавством як чинником освітньої політики держави в умовах війни і миру, а також світоглядною компетентністю лікаря у фокусі зв'язку “релігія – медицина” у своїй доповіді розмірковував старший науковий співробітник Відділення релігієзнавства Інституту філософії імені Г. С. Сковороди НАН України доцент Олег Бучма. Зокрема, вчений цілком слушно наголосив на тому, що: “релігієзнавство як чинник освітньої політики держави у фокусі зв'язку “релігія – медицина” забезпечить належне формування професійної, особистої, інформаційної, психологічної, моральної та інших складових загальної культури медика та стане надійною перешкодою професійним деформаціям медичних працівників, буде наріжним каменем творення нової філософії медицини в складних, суперечливих і непередбачуваних сучасних умовах війни та при переході до мирного будівництва. Відтак, зважаючи на роль і значимість релігієзнавства для національної, державної, гуманітарної, релігійної, інформаційної і медичної безпеки, збереження і розвитку української державності вкрай необхідно перевести навчальну дисципліну “Релігієзнавство” у закладах вищої освіти України до переліку обов'язкових навчальних дисциплін” (Там само, с. 15-19).

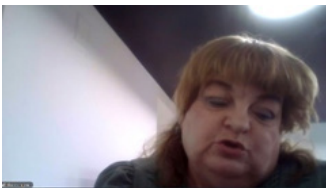

Завідувач кафедри пластичної та реконструктивної хірургії Інституту післядипломної освіти НМУ імені О. О. Богомольця, професор Василь Храпач виступив із доповіддю “Історія пластичної хірургії. Україна – минуле та сучасність!”, в якій висвітлив ключові аспекти виникнення, становлення та розвитку пластичної хірургії в історичній ретроспективі та перспективі. Доповідач охарактеризував визначних лікарів, які стояли у витоків формування пластичної хірургії як окремої галузі медицини, зокрема докладно описав внесок у даний напрям Дитерікса М. М., Волковича М. М., Гедройц В. І., Філатова В. П., Шалімова О. О., Земскова В. С. та ін. (Там само, с. 19-21).

Гострі питання також порушив у своїй доповіді “Московське православ'я – носій і виразник антиукраїнського світогляду. Ідеологія “руського міра”” провідний науковий співробітник Відділення релігієзнавства Інституту філософії імені Г. С. Сковороди НАН України, доктор філософських наук, доцент Павло Павленко: “Відповідальність за розв'язання Росією війни проти нашої держави значною мірою лежить на “Українській Православній Церкві”, яка перебуває в єдності з Московським Патріархатом. (...) В особі УПЦ МП ми маємо справу з широко розгалуженою мережею російського політичного впливу на українське суспільство. Саме ця конфесія в українському суспільстві десятиліттями поширювала відповідні політичні настрої, намагаючись формувати вигідну для Москви громадську думку. (...) Згідно з політичним проектом російського православ'я, який має назву “Рускій мір”, ми маємо справу не просто з наві'язуванням Росією штучної православно-необільшовицької псевдокультури, а з планом агресивної неоколонізаційної кампанії РФ проти України. Стати на заваді процесу реалізації “руського міра” – то справа нашої першочергової ваги. Ідеологія “руського міра” в Україні мусить бути не тільки заборонена як ворожа, людиноненависницька, антидержавна – також мусить бути офіційно засуджена та релігійна інституція, яка під назвою “Українська Православна Церква” всі роки нашої Незалежності була (і ще продовжує бути) епіцентром російського шовінізму і неоімперіалізму в Україні, носієм і виразником антиукраїнського світогляду” (Там само, с. 27-31).

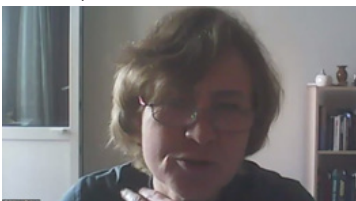
Про співвідношення біоетики та суспільної моралі поінформувала учасників конфе-

ренції професор кафедри практичної психології Маріупольського державного університету, доктор медичних наук, доц. Коляденко Н. В. Доповідач наголосила, що “сьогодні використання в медичній науці та практиці цифрових технологій та штучного інтелекту, розвиток генної інженерії та інші інновації, вкупі з глобальними ризиками пандемій та воєн, спонукають до філософського переосмислення категорії

духовності в контексті біоетики та біобезпеки. (...) в нинішню епоху бурхливого розвитку біотехнологій лунають голоси небайдужих учених щодо глибокої біоетичної кризи, породженої конфліктом між сциентизмом, що прагне до подолання біоетичних обмежень задля “безмежного вдосконалення людства”, та антисциентизмом, який попереджає про негативні наслідки неконтрольованого втручання в природу людини, загрози для її ідентичності, гідності, унікальності та волі. (...) біоетика діалектична, як і науковий прогрес, і світобудова, і людська особистість, що споконвіку є ареною боротьби добра і зла. В цьому контексті пророчо звучать слова фундатора української біоетики, академіка Ю. І. Кундієва, про те, що безвідповідальне прагнення науковців до задоволення власної допитливості, не обмежене совістю та мораллю, є надзвичайно небезпечним і неприпустимим, бо замість досягнення прогресу ставить під загрозу життя на Землі. Тому сьогодні особливо актуальним є науковий і духовний спадок св. Луки (Войно-Ясенецького), який має бути орієнтиром для науковців і практиків не лише в сфері медицини, але й усіх напрямків діяльності людини” (*Там само*, с. 61-63).

До проблеми кореляції релігії та науки у їх схильності / несхильності до динамізму, докорінного оновлення, розвитку звернувся завідувач кафедри філософії, біоетики та іноземних мов Одеського національного медичного університету професор Ханжи В. Б. Доповідач здійснив, виходячи з гіпотези про перспективність узгодження релігії та науки в епістемологічному русі, кінцевою метою якого могла б стати розробка єдиного комплексного знання про світ, порівняльний аналіз релігії й науки за таким епістемологічним критерієм, як схильність / не схильність до фундаментального оновлення, розвитку, набуття якісно нових форм: “будучи осмисленими за критерієм схильності чи несхильності до розвитку, докорінного оновлення, наука й релігія постають як сутнісно протиставлені види знання (відповідно – консервативне і таке, що еволюціонує)”. Втім, проф. Ханжи, вважає, “що і у цьому відношенні є можливим їхній продуктивний співрозвиток. Так, якщо розмірковувати про перспективи знання комплексного плану, то сталість його концептуальних положень може і має органічно узгоджуватися з динамічністю інтерпретаційних компонент щодо структурних і субстратних рівнів епістемологічної системи. Отже, наука і релігія, незважаючи на історичні суперечності, а також незалежну від часу сутнісну протиставленість у певних аспектах, за низкою спільних або перспективних до узгодження властивостей можуть і мають рухатися пліч-о-пліч в одвічному прагненні до розкриття таємниць буття” (*Там само*, с. 44-48)

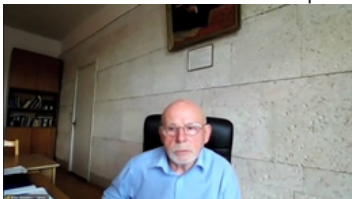
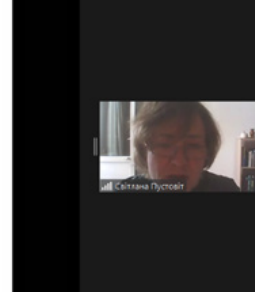

Особливості нормостатистичної медицини та різноманіття сучасних моделей здоров'я презентувала у своїй доповіді Світлана Пустовіт, професор кафедри природничих наук, інформаційних технологій та філософії Національного університету охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика. Доповідачка наголосила, що “Медицина як соціальна практика глибоко гуманістична та інтерсуб'єктивна, вона спрямована на надання допомоги людині, яка страждає. У цьому

полягає її глибокий гуманістичний сенс та покликання. Завдяки виникненню нового напрямку – біомедицини, синтезу клінічної медицини та біологічних наук (фізіології, біохімії, генетики та ін.), стають очевидними багатозаровість і неоднозначність феноменів здоров'я і хвороби, початку і кінця людського існування, цей факт вносить фундаментальну невизначеність у сприйняттям таких феноменів людського життя як здоров'я та хвороба. Теоретико-технологічна спрямованість сучасної медицини, набуття нею статусу потужного соціального інституту вимагають перегляду її філософських основ та формування нової сучасної онтології медицини, виходячи з досягнень світової філософської думки: філософії науки, екзистенційної антропології, феноменології, герменевтики тощо. (...) Різноманітні моделі здоров'я можна оцінювати з позиції моральних принципів міжособистісних стосунків та формування на їх основі міжособистісного простору для реалізації різноманітних уявлень пацієнта про власну психологічну, фізіологічну, соціальну та духовну цілісність. Виникає перспектива та можливість "управління" індивідуальною та суспільною свідомістю та здоров'ям за допомогою поєднання цінностей різних моделей здоров'я та доказової медицини. Таким чином, тема людського здоров'я виходить за межі наукового дискурсу нормостатистичної медицини та починає розглядатися в контексті феноменологічної, екзистенційної, герменевтичної раціональності. Здоров'я починає виступати як досвід співбуття, буття з самим собою, з природою, з іншими людьми, досвід заклопотаності повсякденними справами, який захоплює все людське життя без залишку. Виявляється, що питання здоров'я і хвороби – це не проблема відповідності фізіологічної природи ідеальному уявленню про норму, а питання підтримки внутрішньої динамічної цілісності досвіду, онтологічної відкритості людини світу, її етичної пильності, спрямованості назовні, здатності переживати повноту та інтенсивність власного життя разом з іншими людьми" (Там само, с. 35-39).

Філософські проблеми здоров'я та хвороби

- **Онтологічні проблеми:**
 - Що таке здоров'я, хвороба?
 - Де закінчується здоров'я та починається хвороба?
 - Що собою являють як феномени здоров'я та хвороби?
- **Гносеологічні проблеми:**
 - Як пізнати феномени хвороби та здоров'я?
 - Чим відрізняється медицина як наука від медицини як практики? Знання про хвороби та здоров'я, чим вони обумовлені?
 - За допомогою яких методів можна пізнати хвороби та здоров'я.
- **Аксіологічні проблеми:**
 - Проблема поєднання нормативних суджень з емпіричними щодо розуміння феноменів хвороби та здоров'я.
 - Проблема поєднання загальнолюдських цінностей та цінностей та принципів медичної професії.

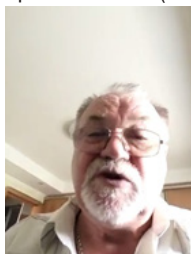

До аксіологічних вимірів духовних аспектів національного життя звернувся у своїй доповіді проф. Чорноморденко Іван Васильович, доктор філософських наук, завідувач кафедри філософії Київського національного університету будівництва і архітектури. На думку доповідача, "рефлексивність сучасного культурного простору, формується під впливом явищ інтелектуального гатунку,

чітких загальноновизнаних цілей, людського спілкування, релігійного аспекту та забезпечується духовними пріоритетами особистості. У випадку, втрати духовності універсалізації релігійних уявлень, внутрішньої єдності, а соціумом загальноприйнятих цілей, майбутнє будь-якого суспільства та людини, зокрема, може потрапити під переоцінку культурної спадщини, здобутої впродовж сторіч. Зазначені чинники, актуалізують проблему збереження духовних аспектів життя людини, співвідносно, безперечно, з її релігійними ідеалами, визначають онтологічну та практичну значущість її духовних цінностей та норм поведінки. (...) Особливу роль у формуванні духовності епохи є мова, а отже і її зв'язок з тілом та духом людини. За визначенням В. Вундта якісно новим методом аналізу буденної свідомості (мови) є втілення "колективної волі" в оцінці традиційних культурних форм. завдяки слову людина здатна висловлювати свої емоції, відчуття, думки. Відсутність змісту життя, безперечно, може негативно вплинути на

людину та викоринити в ній здатність до розуміння та співчуття. Г. Гадамер, досліджуючи проблему поняття мовної традиції зауважив “вважаючи мову органічним компонентом герменевтичного досвіду людства, в якому досягається істина”. Таким чином, духовність є визначальним фактором людського культурного досвіду, на основі якого будуються взаємовідносини між людиною та спільнотою, важливим чинником розвитку процесів національного характеру” (Там само, с. 32-34).

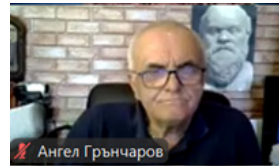
Професорка кафедри релігієзнавства філософського факультету КНУ імені Тараса Шевченка Олена Предко у доповіді “Діяльність релігійних організацій під час російсько-української війни” відзначила, що “в умовах повномасштабної війни релігійні організації стали важливими учасниками суспільного життя України. Вони не лише виконують духовну місію, а й активно долучаються до гуманітарної, волонтерської, благодійної та психологічної допомоги населенню, підтримують військових, внутрішньо переміщених осіб і постраждалих від бойових дій. (...) Діяльність релігійних організацій під час війни часто має важливе позитивне значення для суспільства, позаяк вони підтримують людей морально й психологічно, організовують гуманітарну допомогу, допомагають біженцям, пораненим, родинам військових, сприяють збереженню солідарності та національної єдності. У кризові періоди релігійні спільноти можуть зміцнювати віру людей у майбутнє та підтримувати суспільну стійкість. Проте надмірне залучення релігійних організацій до політичних процесів може створювати і певні ризики. По-перше, виникає небезпека політизації релігії. Якщо релігійні лідери відкрито підтримують певні партії, політиків чи політичні рішення, це може розділяти суспільство за релігійною або політичною ознакою. Частина вірян може почуватися виключеною або змушеною погоджуватися з політичними поглядами своєї конфесії. По-друге, під час війни особливо небезпечними можуть бути маніпуляції релігійними почуттями людей. Авторитет церкви чи духовних лідерів інколи використовується для поширення пропаганди, виправдання насильства або впливу на громадську думку в інтересах певних політичних сил чи навіть іноземних держав. По-третє, надмірний вплив релігійних організацій на державну політику може порушувати принцип світськості держави та рівності громадян незалежно від їхніх переконань. У багатоконфесійному суспільстві це може посилювати міжрелігійну напругу й конфлікти. Також існує ризик втрати довіри до самої релігії. Коли релігійні організації занадто тісно пов’язуються з політикою, люди можуть сприймати їх не як духовних і моральних авторитетів, а як учасників політичної боротьби. Отже, під час війни релігійні організації можуть відігравати дуже важливу позитивну роль, але для суспільної стабільності важливо, щоб їхня діяльність залишалася переважно гуманітарною, духовною та миротворчою, без надмірного втручання у політичне протистояння” (Там само, с. 49-51).

З актуальною темою доповіді “Стратегія національних інтересів України в духовно-релігійній сфері (до 30-річчя прийняття Конституції України)” виступив доц. Медвідь Федір Михайлович, доктор наук в галузі політології, кандидат філософських наук, докторант філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Доповідач наголосив, що “духовно-релігійна сфера національних інтересів безпосередньо пов’язана з дією механізмів самозбереження нації, держави та із створенням максимально сприятливих умов для її цивілізованого розвитку. Необхідною умовою розбудови демократичної держави є те, що національні інтереси, особливо у духовно-релігійній сфері, повинні визначатися виключно волевиявленням народу безпосередньо або через вищі інституції державної влади. (...) Національні інтереси виступають як реалізація природного права народу на гідне існування, як

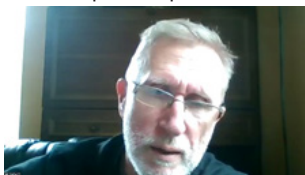
важлива детермінанта національного відродження України. Вона набуває особливої гостроти в моменти, коли виникають нагальні потреби необхідності задовольнити спрагли національні сподівання і потреби та максимально використати багатючі національні ресурси. Національні інтереси завжди виступали і зараз виступають у ролі дійової, рушійної сили історії, так як вони полягають в реалізації права кожного народу на самостійне існування та включеність його у світову цивілізацію. Вони відображають фундаментальні цінності та прагнення Українського народу, його потреби в гідних умовах життєдіяльності, а також цивілізовані шляхи їх створення і способи задоволення. (...) Отже, національні інтереси України виступають як життєво важливі цінності, потреби та цілі українського народу, суспільства та держави, реалізація яких забезпечує суверенітет, територіальну цілісність, прогресивний розвиток та безпеку держави, що включає гарантування прав і свобод громадян, розвиток демократичних інститутів, стабільне співіснування всіх етносів у країні та інтеграцію в європейські та євроатлантичні структури, тому необхідна систематизація духовно-релігійної безпеки на рівні Доктрини духовно-релігійної безпеки України та Стратегії духовно-релігійної безпеки України" (Там само, с. 56-61).

Під час пленарного засідання конференції розглянули і низку інших важливих питань та проблем, зокрема директор Центру розвитку особистості "HUMANUS" Ангел Гранчаров розмірковував над питанням: якщо невігластво, тупість та дурість є хворобою, то як її лікувати? У доповіді пан Гранчаров звертався до класичних ідей Еразма Роттердамського та Іммануїла Канта, аргументовано критикував нинішню "велич" всезнайства, протиставляючи їй мудрість, показав як вихолощення справжньої освіти й науки впливає на соціально-політичні процеси, серед іншого і на вибір в умовах "начебто" демократично прозорого волевиявлення. Доповідач попередив про загрозу тенденції в усьому світі, яка полягає в тому, що більшість дотримується наступної максими: "Найбільше ми ненавидимо думати!". Спікер переконаний, що "нічого великого і доброго в цьому світі не досягнуто і не може бути досягнуто без пристрасті, наприклад, без пристрасті до істини, до свободи, до гуманності, до духовності". Втім сьогодні, як справедливо підкреслює пан Гранчаров, "домінує не пристрасть до істини та добра, а одержимість саморекламою, маніакальна пристрасть швидко та недбало досягти ринкового (грошового!) успіху – щоб потурати гедоністичній безглузді "насолоді життям". Так, тут ми маємо параліч духовного рівня душі, а людина є духом остільки, оскільки розум і почуття, за допомогою волі, вступають у дивовижну взаємодію, у чудову гармонію. Коли почуття і розум не взаємодіють, а це трапляється, коли почуття не в змозі підтримати та запліднити розум, щоб вийшла здорова "дитина" – розум, дух, любов до істини та добра! – тоді настає трагедія дурості, дегуманізації, тобто триумфальної самовпевненої бездуховності, яка в одному аспекті проявляється саме як глупота, як дурість". Доповідач не поділяє думку І. Канта, згідно якої дурість вилікувати неможливо, а навпаки висуває гіпотезу про те, що хвору душу все ж можна певною мірою вилікувати, і правильний спосіб зробити це: створення соціального чи, радше, духовного землетрусу, певного потрясіння, яке спричинить до позитивних змін, зокрема і відновлення здатності думати. Задля цього, на думку доповідача, "ми повинні злити, дратувати, ображати (але справедливо, тобто правдиво та гуманно, тобто іронічно!) дурнів щодня, так, ми повинні ображати їх, але жартівливим та веселим тоном, який здатен зцілити їхню хвору душу. У такий веселий та іронічний спосіб, якщо ми поговоримо з ними та висміяємо нісенітницю, яку їхні бідні, нещасні душі породжують щодня, ми допоможемо цим самовпевненим науковцям та всезнайкам потроху почати дивитися на речі іншими очима, тобто перестати літати в хмарах божевілля, шаленства, і "ступати на невірну землю", тобто тільки так ми можемо допомогти їм перейти з висот божевілля (божевілля – це різновид божевілля та люті,

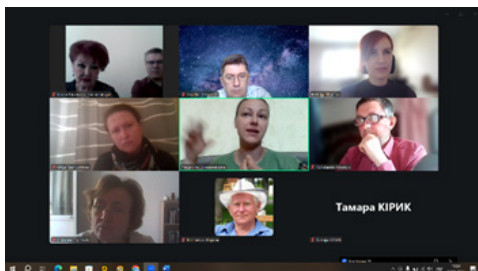
тобто це суто психопатологічне явище!) у такий прозаїчний, неправильний, але з іншого боку цілком людський світ" (Там само, с. 22-26).

Ангел Гранчаров, як керівник Центру розвитку особистості "HUMANUS", та один із співорганізаторів конференції, організував трансляцію пленарного засідання на своєму YouTube-каналі в режимі реального часу, за що ми йому висловлюємо щиру вдячність.

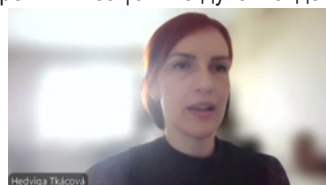
Інші учасники пленарного засідання також представили не менш актуальні теми доповідей. Так було проаналізовано проблему інтерпретації людини по той бік болю в контексті антропології зцілення у свт. Луки (с. Валентина Рябушко, Люблінський католицький університет), розглянуто питання, чи здатна медицина залишатися мистецтвом лікування при структурній

напруженості між правами особистості та стійкістю системи охорони здоров'я в умовах дефіциту (доц. Сільвія Капікова, Університет імені Коменського в Братиславі), розкрито історію становлення та розвитку гомеопатії на теренах сучасної України за часів радянської влади в період до II Світової війни (к. мед. н. Попов А. В., ТОВ "Гомеопатія від Попових"), представлено й охарактеризовано постать Стівена Пінкера та його погляди на ідеї філософії Просвітництва як світоглядну основу сучасної медицини (доц. Матюшко Б. К., Український державний університет імені Михайла Драгоманова) та ін. В межах пленарного засідання конференції учасники обговорили пропозиції щодо розширення тематичних рубрик та окреслили перспективи проведення заходу у наступному році.

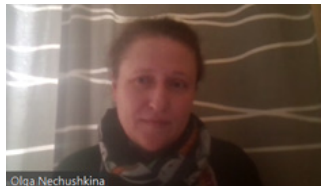
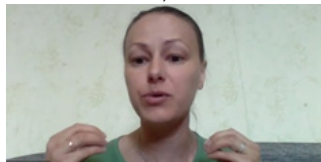

12.06.2025 учасники конференції продовжили працювати у трьох секціях, де зосередилися на питаннях філософії, релігії та медицини у житті і творчості видатних діячів сфери охорони здоров'я, актуальних проблемах біоетика та біомедицинської етики, філософії релігії та медицини в умовах воєнного стану, філософського осмислення співвідношення медицини та штучного інтелекту, філософії

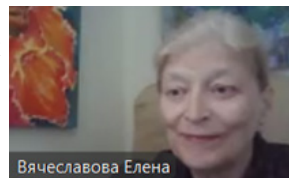
медіа та інформаційної культури, філософії економіки (секція №1); минулого та сьогодення медицини, здоров'я / хвороби людини в контексті підходів філософії, релігії та медицини, методологічних та історичних аспектів взаємозв'язку релігії та медицини у сучасному суспільстві, клінічної медицини в соціально-гуманітарному дискурсі, релігії як соціально-духовної детермінанти індивідуального та громадського здоров'я (секція №2). Варто відзначити доповіді учасників першої об'єднаної секції, а саме проф. Корсака К. В. (ПВНЗ "Київський університет екології, економіки і права"), у якій висвітлювалося кризове сьогодення людства, новітні ноозасоби його порятунку і головні перешкоди для їх ефективного використання на прикладі нооісторії-XXI; доц. Хедвіги Ткачової, яка стосувалася проблеми емоційного фреймінгу ромських громад у телевізійних новинах; доцента Покотила К. М. (Київський національний університет будівництва і архітектури), в якій йшлося про проблему евтаназії і вибором між автономією особистості та співчуттям у контексті деонтології Канта та буддистської концепції Упая-Каушалї; ст. н. с. Базики Д. В. (Відділення релігієзнавства Інституту філософії імені Г. С. Сковороди НАН України), в якій були проаналізовані питання історії виникнення феномену "релігійного пацифізму" етапи

розвитку релігійного фундаменталізму, його визначення, особливості проявів у XXI столітті; доц. Голотіна С. І. (Національна академія СБУ), в якій аналізувалася релігійна складова державної безпеки, та ін.

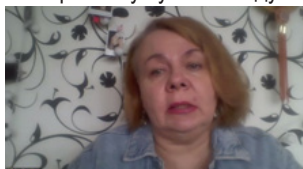
Значну зацікавленість та обговорення викликали також доповіді представників кафедри філософії, біоетики та історії медицини НМУ імені О. О. Богомольця: доц. Верменка А. Ю. “Філософські аспекти теорії мотивації людської поведінки І. С. Кучерова: нейрофізіологічні основи та механізми”, ст. викл. Бондажевської Л. С. “Виклики людяності в умовах сучасного світу: український контекст”, доц. Вячеславової О. А. “Міжнародний досвід досліджень емпатії в медичній освіті: огляд літератури”, ст. викл. Нечушкіної О. В. “Між протоколом та пацієнтом: вивчення переконань лікарів щодо здоров’я методом глибинних інтерв’ю”, проф. Шевченка С. Л. “Онтологічні та етичні аспекти концепту “життєвий простір” О. Ф. Больнова в контексті російсько-української війни” та ін.

У заключній доповіді професор Ірина Васильєва, презентувала актуальну доповідь про біоетичні аспекти трансплантації від померлого донора в умовах війни в Україні. Спираючись на статистичні дані, доповідач підкреслила, що “безумовно позитивною тенденцією у розвитку трансплантології в Україні в умовах війни є невинне збільшення відсотку трансплантацій від померлого донора. У 2021 р. було здійснено 53,7% посмертальних трансплантацій, у 2022 р. – 56%, у 2023 р. – 68%, у 2024 р. – 66%, у 2025 р. – 71%”. В підсумку своєї доповіді проф. Васильєва акцентувала увагу, що одним із провідних факторів збереження позитивної тенденції розвитку трансплантології в Україні, виведення її на якісно новий рівень, є підвищення суспільної довіри до цієї провідної галузі сучасної науки та медицини, оскільки в нашій країні діє модель “незгоди”. Ця модель, як відомо, ґрунтується на усвідомленій, добровільній, інформованій згоді щодо посмертного донорства, що потребує, по-перше, виваженої, системної, інформаційної роботи щодо пояснення значення трансплантації, донорства з врахуванням інформаційних потреб різних категорій населення, забезпечення науково-популярних підходів у медіа, із залученням провідних фахівців у цій сфері. По-друге, важливе значення має відновлення взаємодії з церквою, релігійними організаціями, яке почалося напередодні війни. Так, 24 квітня 2021 року відбулося сумісне засідання представників Всеукраїнської Ради Церков і МОЗ України. Представники Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій та посадові собори МОЗ України погодилися у необхідності розвитку взаємодії щодо популяризації донорства, як акту милосердя, яке рятує життя. Найбільш поширені сьогодні релігії в Україні позитивно відносяться до донорства та трансплантації, оцінюючи його як дієвий засіб для збереження життя людини, мають свої суттєві богословські напрацювання в цій галузі. Наприклад, в християнстві донорство сприймається як найбільший прояв “любові до ближнього”, оскільки: “ніхто не спроможний любити більше, ніж тоді, коли він за своїх друзів своє життя віддає” (Ін.15, 12-13). Папа Іоан Павло II називав донорство органів проявом “культури життя”, “найвищим виразом любові ближнього”, і порівнював донорів до Христа, який життя своє пожертвував за людей, а відновлення органів у хворого метафорич-

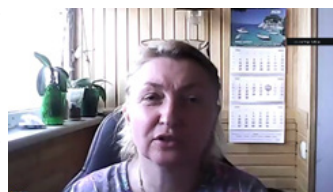
но порівнював до Воскресіння Христа". Саме такі установки християнської етики сприятимуть поширенню у суспільній думці альтруїстичної ідеї донорства в Україні" (*Там само*, с. 139-143).

Жваве обговорення на другій об'єднаній секції викликали доповіді доц. Євдокимової Т. В. (Київський національний університет будівництва і архітектури), в якій була проаналізована проблема збереження підвалин духовності у XXI столітті, а саме її хитке становище між ціннісною сталістю та цивілізаційними трансформаціями; судового генетика Катажини Кравчик (спеціалізована лабораторія GENETIX, Жешув, Польща), в якій розглядався клінічний опір як прояв кризи маскулінності, на прикладі тематичного дослідження андрологічного пацієнта у світлі мікрофізики влади Мішеля Фуко; доц. Маргіти Колларової та доц. Яни Тризулякової (Університет Коменського в Братиславі, Словаччина), в якій порівнювалися релігійний та духовний виміри сфери охорони здоров'я.

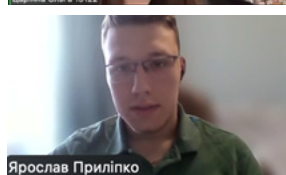
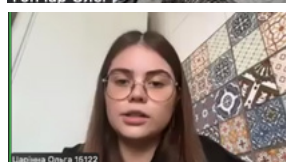
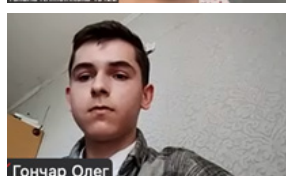
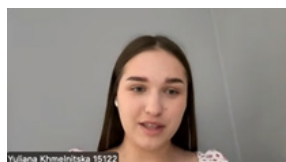
Традиційно активну участь у виступах, обговореннях і дискусіях взяли представники кафедри філософії, біоетики та історії медицини НМУ імені О. О. Богомольця, запропонувавши різні актуальні доповіді: доц. Білозор Д. В. розповів про життєвий та професійний шлях одного із засновників київської терапевтичної школи Василя Парменовича Образцова, доц. Редькіна О. А. розкрила проблему ролі та значенні релігії в демократичному суспільстві, доц. Величко О. Б. зупинилася на окремих заувагах щодо вагомості впливу колективної пам'яті та історичних знань на формування професійної ідентичності майбутнього фахівця в царині медицини, викл. Кірієнко С. В. представив результати опитування студентів НМУ щодо почуття обов'язку майбутніх медиків на тлі їх ставлення до філософських та релігійних ідей, викл. Васюк І. В. розглянула проблеми еволюції громадянської свідомості в сучасній Україні. На завершення проф. Наталія Іщук виступила з доповіддю на важливу тему "Від "нормального тіла" до філософії інвалідності: між тілесністю, вразливістю та інакшістю", в якій наголосила, що "війна травмує людей, інколи травмує незворотно. Будь-яка травма жаклива й нестерпна, проте деякі з них зцілюються, а деякі залишаються назавжди. Звісно, людина може бути інвалідом із дитинства або стати ним в результаті фатального збігу подій. Але війна перетворює випадкову трагедію на масовий досвід. У часи війни фатум стає буденністю, особливо в контексті інвалідизації. (...) Варто зауважити, що неможливо та й методологічно недоцільно розмежовувати дослідження філософських аспектів інвалідності та філософію інвалідності. Цілісна міждисциплінарна теорія інвалідності неможлива без біоетики, етики, філософської антропології тощо. Біоетичні й етичні рефлексії цього феномену стосуються питань суспільного сприйняття людей з інвалідністю з позицій визнання суб'єктності Іншого, буберівського діалогу "Я-Ти". У суспільному вимірі це виражається в дискусіях щодо справедливого ставленні до осіб з інвалідністю. (...) водорозділ між філософським осмисленням інвалідності та філософією інвалідності не є чітким, але методологічно виправданий. Якщо філософські аспекти дослідження інвалідності передбачають, що інвалідність є лише однією із тем або прикладом, що сприяє проясненню тієї чи тієї більш загальної філософської проблеми, то для філософії інвалідності інвалідність – центральна проблема. Відтак Philosophy of Disability можна розглядати як спеціалізований міждисциплінарний напрям сучасної філософії, що намагається сформувати власний поняття

Традиційно активну участь у виступах, обговореннях і дискусіях взяли представники кафедри філософії, біоетики та історії медицини НМУ імені О. О. Богомольця, запропонувавши різні актуальні доповіді: доц. Білозор Д. В. розповів про життєвий та професійний шлях одного із засновників київської терапевтичної школи Василя Парменовича Образцова, доц. Редькіна О. А. розкрила проблему ролі та значенні релігії в демократичному суспільстві, доц. Величко О. Б. зупинилася на окремих заувагах щодо вагомості впливу колективної пам'яті та історичних знань на формування професійної ідентичності майбутнього фахівця в царині медицини, викл. Кірієнко С. В. представив результати опитування студентів НМУ щодо почуття обов'язку майбутніх медиків на тлі їх ставлення до філософських та релігійних ідей, викл. Васюк І. В. розглянула проблеми еволюції громадянської свідомості в сучасній Україні. На завершення проф. Наталія Іщук виступила з доповіддю на важливу тему "Від "нормального тіла" до філософії інвалідності: між тілесністю, вразливістю та інакшістю", в якій наголосила, що "війна травмує людей, інколи травмує незворотно. Будь-яка травма жаклива й нестерпна, проте деякі з них зцілюються, а деякі залишаються назавжди. Звісно, людина може бути інвалідом із дитинства або стати ним в результаті фатального збігу подій. Але війна перетворює випадкову трагедію на масовий досвід. У часи війни фатум стає буденністю, особливо в контексті інвалідизації. (...) Варто зауважити, що неможливо та й методологічно недоцільно розмежовувати дослідження філософських аспектів інвалідності та філософію інвалідності. Цілісна міждисциплінарна теорія інвалідності неможлива без біоетики, етики, філософської антропології тощо. Біоетичні й етичні рефлексії цього феномену стосуються питань суспільного сприйняття людей з інвалідністю з позицій визнання суб'єктності Іншого, буберівського діалогу "Я-Ти". У суспільному вимірі це виражається в дискусіях щодо справедливого ставленні до осіб з інвалідністю. (...) водорозділ між філософським осмисленням інвалідності та філософією інвалідності не є чітким, але методологічно виправданий. Якщо філософські аспекти дослідження інвалідності передбачають, що інвалідність є лише однією із тем або прикладом, що сприяє проясненню тієї чи тієї більш загальної філософської проблеми, то для філософії інвалідності інвалідність – центральна проблема. Відтак Philosophy of Disability можна розглядати як спеціалізований міждисциплінарний напрям сучасної філософії, що намагається сформувати власний поняття

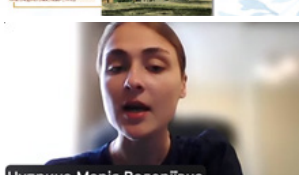
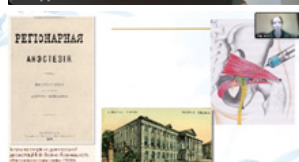
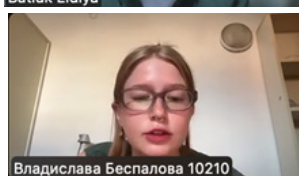
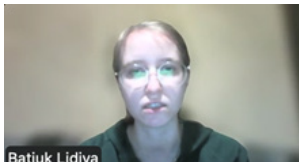

а деякі залишаються назавжди. Звісно, людина може бути інвалідом із дитинства або стати ним в результаті фатального збігу подій. Але війна перетворює випадкову трагедію на масовий досвід. У часи війни фатум стає буденністю, особливо в контексті інвалідизації. (...) Варто зауважити, що неможливо та й методологічно недоцільно розмежовувати дослідження філософських аспектів інвалідності та філософію інвалідності. Цілісна міждисциплінарна теорія інвалідності неможлива без біоетики, етики, філософської антропології тощо. Біоетичні й етичні рефлексії цього феномену стосуються питань суспільного сприйняття людей з інвалідністю з позицій визнання суб'єктності Іншого, буберівського діалогу "Я-Ти". У суспільному вимірі це виражається в дискусіях щодо справедливого ставленні до осіб з інвалідністю. (...) водорозділ між філософським осмисленням інвалідності та філософією інвалідності не є чітким, але методологічно виправданий. Якщо філософські аспекти дослідження інвалідності передбачають, що інвалідність є лише однією із тем або прикладом, що сприяє проясненню тієї чи тієї більш загальної філософської проблеми, то для філософії інвалідності інвалідність – центральна проблема. Відтак Philosophy of Disability можна розглядати як спеціалізований міждисциплінарний напрям сучасної філософії, що намагається сформувати власний поняття

тійний апарат, дослідницькі підходи та методологічні стратегії осмислення інвалідності” (Там само, с. 122-126).

Окремо варто відзначити і активну участь студентів в роботі конференції. Серед учасників студентської секції відбулися творчі дискусії, дебати та обговорення актуальних проблем взаємозв'язку філософії, релігії та медицини. Дипломами нагороджені за найкращі доповіді – I ступеня: “Питання автономії пацієнтів з психічними порушеннями” (Гончар О. М., НМУ імені О. О. Богомольця), “Біоетичні аспекти використання стовбурових клітин в медицині” (Сищенко Б. Г., НМУ імені О. О. Богомольця), “Філософія довіри в медицині в умовах розвитку ШІ” (Хмельницька Ю. Д., НМУ імені О. О. Богомольця), “Лікар перед обличчям смерті: роздуми над книгами Генрі Марша” (Яцишина Л. Я., НМУ імені О. О. Богомольця); II ступеня: “Регіонар-

на анестезія сідничного нерва. Історія розвитку від святителя Луки (Войно-Ясенецького) до сьогодення” (Батюк Л. В., Чуприна М. В., Харківський національний медичний університет), “Право на відмову чи обов'язок рятувати? Біоетична дилема онкології у випадку Свідків Єгови” (Беспалова В. О., НМУ імені О. О. Богомольця), “Етична відповідальність ШІ при прийнятті рішень у польовій медицині: філософський контекст” (Ільченко Д.-М. О., НМУ імені О. О. Богомольця), “Герменевтика болю: як змінилося філософське сприйняття страждання в українській медицині за 2022–2026 роки” (Мазурков І. А., НМУ імені О. О. Богомольця), III ступеня: “Роль комунікації медичного працівника у зниженні тривожності пацієнтів під час лікування” (Краснікова А. М., Харківський національний медичний університет), “Правда як етичний обов'язок лікаря та її межі згідно із законом” (Перекопська С. Г., НМУ імені О. О. Богомольця), “Клонування людини: релігійний та біоетичний контекст проблеми” (Приліпко Я. О., НМУ імені О. О. Богомольця), “Евтаназія як етико-правова проблема сучасності” (Скоробагатко П. С., НМУ імені О. О. Богомольця), “Специфіка етичних конфліктів між клінічною необхідністю та релігійною заборонаю при медичних втручаннях” (Царінна О. В., НМУ імені О. О. Богомольця), “Етичні виклики CRISPR/CAS9 в контексті модифікації геному людини” (Щербакова К. А., НМУ імені О. О. Богомольця) (Там само, с. 219-309).

Учасники VIII Міжнародної науково-практичної конференції “Філософія, релігія та медицина в сучасну добу” в плідних дискусіях, обговореннях та дебатах висвітлили проблеми творчої взаємодії філософії, релігії та медицини, спираючись на новітні досягнення медичної науки, окреслили важливі питання подальшої співпраці та здобули вагомий практичний досвід взаємного спілкування. Представниками кафедри філософії, біоетики та історії медицини НМУ імені О. О. Богомольця розширено наукові контакти для подальшої співпраці між українськими та закордонними фахівцями, зокрема про наміри розширювати співпрацю заявив проф. Джейкоб Стегенга, керівник Школи гуманітарних наук Наньянського технологічного уні-

верситету (Сінгапур). Також представники Інституту соціальної медицини та медичної етики медичного факультету Університету імені Коменського в Братиславі запропонували продовжити подальшу співпрацю не лише в межах проведення спільної щорічної конференції “Філософія, релігія та медицина в сучасну добу”, а й брати участь в спільних грантових проєктах, академічних обмінах та науково-педагогічних стажуваннях тощо. Плідна робота конференції зреалізувалась також і у розширенні науково-педагогічної та видавничої співпраці кафедри філософії, біоетики та історії медицини НМУ ім. О. О. Богомольця з Центром розвитку особистості “HUMANUS”, зокрема у появі в міжнародному болгарсько-українському спецвипуску журналу “Идеи. Философско списание” (головний редактор Ангел Гранчаров, випускаючий редактор Сергій Шевченко) тематичних рубрик “Філософія медицини” та “Матеріали конференції”, в яких отримали змогу публікувати наукові статті учасники конференції.

Усі учасники конференції здобули неоціненний практичний науковий досвід участі в дискусіях, дебатах, висвітленні та вирішенні злободенних проблем інтеграції філософії, релігії та медицини в сучасну інформаційну, постсекулярну та воєнну добу. Усім спікерам та учасникам конференції було надіслано поштою програми та збірники матеріалів конференції, сертифікати учасника конференції, почесні грамоти та подарунки, а також дипломи учасникам студентської секції.

По завершенню секційних засідань відбулося заключне пленарне засідання під модеруванням завідувачки кафедри філософії, біоетики та історії медицини проф. Ірини Васильєвої, яка, узагальнюючи результати пленарного засідання та звіти модераторів секційних засідань, подякувала усім делегатам конференції за активну участь, підбила підсумки роботи конференції, розглянула та обговорила пропозиції щодо розширення тематичних рубрик та окреслила перспективи проведення конференції в наступному році, яка буде присвячена 150-річчю від дня народження професора В. Ф. Войно-Ясенецького.

Література

Філософія, релігія та медицина в сучасну добу: матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої пам'яті В. Ф. Войно-Ясенецького, НМУ ім. О. О. Богомольця, ПП “Видавництво “Фенікс””, Київ, 2026, 316 с.

References

Philosophy, Religion and Medicine in the Modern Age: materials of the 8nd International Scientific and Practical Conference. In memory of V. F. Voino-Yasenetskyi [Filosofiya, religiya ta medycyna v suchasnu dobu: materialy VIII Mizhnar. nauk.-prakt. konf., prysvyachenoyi pam'yati V. F. Vojno-Yasenecz'kogo] (2026), Bogomolets National Medical University, PE “Publishing House “Phoenix””, Kyiv, 316 p.

© **Ірина Василівна Васильєва, Сергій Леонідович Шевченко**